

Oponentský posudek na bakalářskou práci „Od kořenů do kompostu. Současná praxe českého přírodního pohřebnictví.“

Studentka: Kateřina Kabátová

FHS UK

Předkládaná bakalářská práce je věnovaná zajímavému a aktuálnímu tématu přírodního pohřebnictví, které se v České republice začalo rozvíjet v posledním desetiletí. Práce je uvedena historickým popisem proměn postojů ke smrti od společností tradičních až po moderní a současné. Následuje kapitola věnovaná ekologickým aspektům současné pohřební praxe, respektive poukazu na její neekologické praktiky. Dále jsou na zahraničních příkladech představeny praktiky ekologického pohřbívání a jejich dvě nové varianty, aquamace a kompostace. Posléze jsou popsány organizace usilující o přírodní pohřbívání v České republice. Až po tomto obšírném úvodním vhledu do zkoumané problematiky (46 s) následuje závěrečná část založená na vlastním výzkumu, která je ovšem výrazně kratší (16 s.). Moje zásadní výhrada se váže právě k tomuto nepoměru, přesněji řečeno ke skutečnosti, že studentce se sice dobře povedlo shromáždit informace o přírodním pohřebnictví, ale její výzkum a jeho zjištění považují za nedostatečné.

Samotný výzkum je založený na dvou rozhovorech s osobami pracujícími v pohřebnictví. Jaká byla strategie výběru tohoto souboru? Jednalo se zaprvé o mladého aktivistu a současně hrobníka působícího v oblasti přírodního pohřbívání, zadruhé o vedoucího odboru pohřebnictví na MMR ČR. Deklarované cíle práce: „analyzovat současnou praxi [přírodního pohřebnictví v ČR] a nastínit možný budoucí vývoj“ považují za nevhodně zvolené a nesplněné. Výzkumu i celé práci chybí jasná a na základě výzkumu zodpověditelná výzkumná otázka. Snaha o predikci budoucího vývoje přírodního pohřebnictví v České republice není vhodným tématem pro bakalářskou práci, v odborném diskursu se predikce zakládají na minulých datech a vývoji (např. v demografii), pak mají smysl a jsou relevantní. Pokoušet se o predikci něčeho, co teprve vzniká, a opírat ji o dva rozhovory považují za metodologicky zcela nevhodné. V práci chybí i sama analýza současné praxe, jedná se o prostý popis.

Na druhou stranu oceňuji, že studentka sebrala velké množství materiálu ze sekundární literatury a „úvodní“ teoretická a popisná část je jasně strukturovaná, informačně bohatá a tvoří výborné startovací pole pro nějaký případný další výzkum. Vedle odborné literatury autorka pracovala i s hojnými texty daných organizací, to je práce, která je v metodologické části jen okrajově zmíněna, měla by být více vyzdvižená a popsána. Je to vlastně další součást výzkumu, která byla provedena a v práci je zúročena, tyto prameny hojně (a vhodně) doplňují data získaná z rozhovorů. Přesto musím konstatovat, že daný výzkum nepovažují za dobře provedený a výzkumné otázky za správně zvolené. Zajímavé by například bylo reflektovat, jak se liší přírodní pohřbívání od současné a minulé praxe, nejen odděleně popsat oba postupy. Autorka navíc nekriticky přejímá informace užívané propagátory přírodního pohřebnictví. U popisu kremace mi například chybí zmínka o vsypu, který se v Československu dělá od 70. let 20. století a z ekologického hlediska je prakticky totožný s praxí, která je prováděná v Lese vzpomínek. Zdá se, že autorka v práci kritizuje současnou konvenční praxi, aniž by ji znala.

Vychází to patrně i z využívání zahraničních zdrojů, kde je ovšem praxe jiná. Např. na s. 36 je zmínka o tom, že přírodní pohřbívání umožňuje vybrat si pohřební řeč, hudební doprovod nebo čas konání. To je ovšem v českých pohřebních službách běžné. Podobně zmínka o formaldehydu (s. 34) není příliš namístě, u nás se těla balzamují jen zcela výjimečně. Poněkud nekonzistentní je i zaměření se primárně na ekologickou stopu pohřbu v představení konvenčního a ekologického pohřbívání a následný přechod k české praxi přírodního pohřbívání, která je doposud více zaměřena na pohřební obřady, než na ekologii samotnou. Jsem si vědomá, že toto vzniklo odlišnými kontexty mezi zahraničním a českým přírodním pohřbíváním, ale asi by bylo vhodné to v práci víc reflektovat. Jde o ekologii nebo alternativu ke konvenčním pohřebním rozloučením?

Na s. 28 mám pochybnosti, jak autorka pracovala s literaturou. Věta „Prakticky až do 19. století byla kremace naprosto nemyslitelná.“ není pravdivá, protože kremace byla běžnou pohřební praxí u Slovanů v prvním tisíciletí. Dál v textu je chybný odkaz na literaturu, v pozn. 52 referující o libereckém krematoriu je zcela chybně citován Lutovský, který se právě zabýval Slovy. Pokud by autorka jeho knihu četla, nemohla by napsat výše uvedenou větu. Jak se tato citace do práce dostala?

Ráda bych ovšem vyzdvihla, že práce je jasně strukturovaná a napsaná čtivým jazykem. Drobné chyby jako například překlepy, pravopisné chyby či nevhodné použití slov se v ní vyskytují minimálně. Čtenář se dozví velmi mnoho o přírodním pohřbívání a udělá si jasnou představu o tom, jak funguje a co propaguje. Chválím také používání termínu „konvenční“ v souvislosti s běžnou pohřební praxí. Termín „tradiční“ je víceznačný (ve spojení se současnou praxí je zavádějící, odkazuje ke starším praktikám a tradiční společnosti i „tradiční smrti“), a proto doporučuji jej nepoužívat. Výhradu mám k členění literatury, rozdělení na „knihy“ a „články a internetové zdroje“ nedává smysl. Členění by mělo rozlišovat odbornou literaturu od pramenů. Tím by navíc vynikla a stala se systematictější i ta část výzkumu, která zkoumala materiály organizací propagujících přírodní pohřebnictví.

Z práce je zřejmé, že téma studentku zajímalo a dokázala o něm shromáždit velké množství informací, které dobře utřídila a představila čtenáři. Na druhou stranu považuji provedený výzkum stojící na dvou rozhovorech i výzkumnou otázku odhadující vývoj fenoménu, který se teprve utváří, za nedostatečné a nevhodné. Z těchto důvodů **doporučuji bakalářskou práci k obhajobě a hodnotím ji jako dobrou.**

V Praze dne 15. 9. 2023

Mgr. Olga Nešporová, Ph.D.